

Hámori József

Köszöntő

Fontos eseményhez érkeztünk. Az Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások (OKTK) immáron harmadik alkalommal tart szemlét, hogy az elért kutatási eredményeket bemutassa a szélesebb szakmai körök számára.*

Az OKTK – annak ellenére is, hogy az elmúlt esztendőben igen szerény forrás állt rendelkezésére – fontos, bizonyos értelemben egyedi eszköze a hazai tudománypolitikai gyakorlatnak. Jól emlékszünk arra, hogy az Országos Tudományos Kutatási Alap, az OTKA a nyolcvanas évek derekán az alapkutatások művelőinek hangsúlyozott kérése nyomán jött létre, s az elmúlt másfél évtized során e nemzeti kutatási alap finanszírozta kutatások szép eredményei immáron szervesen beépültek a hazai (sőt számos területen a határainkon túli) tudományosság szakadatlan megismerési folyamatába.

Az OKTK nem csupán abban különbözik az OTKA-tól, hogy a rendelkezésére álló pénz kisebb, hanem sokkal inkább abban, hogy itt a megrendelői elvárás és szemlélet nem „csupán” az új felismerések, értékes tudományos eredmények megszületése iránti igényben jut kifejeződésre, hanem a célok és a távlati feladatok világos, részleteiben is pontosan kidolgozott megfogalmazásában. Az OKTK 1992 tavaszán jött létre, és a munkájának irányítására s összehangolására hivatott akkori Kollégium e súlypontok megfogalmazásával kezdte el tevékenységét. Örömmel említhetem, hogy az elmúlt majd nyolc esztendő során e súlypontok (idegen szóval élve: prioritások) három ízben is újrafogalmazódtak, tehát a súlypontok nem kövültek meghaladott sémává, hanem rugalmasan követték a társadalmunkat ért kihívásokat. Természetesen azzal az igénnyel, hogy a tudomány képviselői valóban azokra a problémákra összpontosítsanak, amelyek megoldása nélkül a magyar társadalom nem állhat át a fejlődés új pályáira. Ezzel természetesen azt is mondtam, hogy az OKTK egyik legfontosabb célja annak vizsgálata: miképpen tud hazánk megfelelni az Európai Unióhoz való csatlakozás halhatatlanul bonyolult és sok keserves erőfeszítés révén teljesíthető feltételrend-

*Az OKTK Közalapítvány 2000. április 26–27-én tartotta „Az Európai Unió felé... Az OKTK magyar csatlakozást segítő kutatási programjaiból” című konferenciáját. Valki László elnökletével a Magyar Tudományos Akadémia székházában került sor a plenáris ülésre. Az előadások szerkesztett változatait az elhangzás sorrendjében közöljük, melyeket a különböző helyszíneken, főirányonként szervezett vitaulések összefoglalói követnek.

szerének. És persze arról is szó van: a tudományos kutatásnak sok más téren is segítenie kell a politikai döntéshozókat. Helyzetfeltárással, annak beható elemzésével, a változtatás lehetséges alternatíváinak felvázolásával, s mindezt érthető nyelvezettel, mellőzve a tudományos szakzsargon külsők számára érthetetlen fordulatait. Csak így lehet segíteni abban, hogy mielőbb magunk mögött hagyhassuk mai életünk sok-sok bénító jelenségét. Gondolok itt például arra, hogy az olyannyira kívánatos és egészséges társadalmi mobilitás megint drámaian lelassult, régi népbetegségek újraéledtek, fogy a népesség, megroggyant a társadalom lelki alkata. Az OKTK-ban megfogalmazott kutatási súlypontok mindezekre kellő figyelmet fordítottak. Más dolog, hogy a pályázati rendszerben jelentkező kutatók ezeknek a kihívásoknak hogyan feleltek meg. Annak érzékeltetésére, hogy milyen mértékben – éppen e kétnapos program hivatott.

Mindazonáltal meggyőződésem, hogy a plenáris ülés átfogó előadásai, majd a szekcióülések gazdag programja sok segítséget ad az egyes tárcák illetékeseinek, s egyben a szaktudományos körök elvárásának is eleget tesz.

Az elmúlt évek munkájára visszatekintve örömmel állapíthatom meg, hogy az OKTK Kollégiuma (1996-tól Kuratóriuma), valamint a munkáját segítő szakmai testületek jeles tudós kollégák fóruma. Nagyon fontosnak tartom, hogy a jövőben is – az új összetételű Kuratórium esetében, hiszen a jelenlegi testület mandátuma ez év derekán lejár – ez így legyen.

A Tudomány- és Technológiapolitikai Kollégium az elmúlt hónapokban kimunkálta a hazai tudományos kutatás új főirányait, a kormányzatnál pedig megértést talált a jobb anyagi kondíciók megteremtéséhez. Meggyőződésem szerint ezek a kedvező feltételek vonatkoznak majd az OKTK-ra is. Itt említeném meg, hogy a tervek szerint 2001. január 1-jével induló öt nemzeti főirány egyike, amely a *Nemzeti örökség és a jelenkori társadalmi kihívások kutatása* címet viseli, ugyancsak lehetőséget kíván adni a szakma kutatóinak az OKTK által gondozott témákkal rokon terület kutatására.

Végül szólnom kell arról is, hogy az OKTK programjaiban, a makro- és mikrogazdaság, annak nemzetközi kapcsolódásai, a közigazgatás és területfejlesztés, az oktatásügy, a család és ifjúság kérdései, a társadalom- és biztonságpolitika mellett kiemelt fontosságot kaptak a kulturális emlékeink feltárással, nyomtatott formában történő közzétételével, a magyarságkutatással, valamint a jelenkortörténettel kapcsolatos kutatások is.

Az MTA Dísztermének patinás falai között nyilván nem kell híveket tobozni e megoldás helyessége mellett, hiszen a társadalmi valóság összetettségének, az emberi és kulturális tényezőnek a figyelmen kívül hagyása mindenkor megbosszulta magát. A történelmi múltnak hihetetlenül sok a mába nyúló hatása; a kulturális örökség ismerete nélkül sokszor még gazdasági döntéseket sem lehet hozni a tévedés nagyobb kockázata nélkül. Az elmúlt évtizedek, a „jelenkortörténet” elfogultságoktól, torzításoktól mentes feltárása terén pedig, ugyanakkor sajnós, sok szempontból még csak a kezdeteknél tartunk, miközben lépten-nyomon tapasztalhatjuk, hogy a rosszul tájékozottságnak, a tudatlanságnak, vagy éppen a hamis tudat makacs beépítettségének milyen sok káros következménye van. Az OKTK-ra e tekintetben is még jelentős feladatok várnak a következő években!

Tisztelettel üdvözlöm e fontos tanácskozás minden résztvevőjét, és kívánok az elkövetkező két nap munkájához sok sikert, szellemi izgalmat.